International Scientific and Practical Conference Samarkand Institute of Economics and Service

Vol. 1 Issue 1 | pp. 473-475 **| ISSN:** XXXX-XXXX

Available online @ https://globalconf.net/index.php/samisi

Article

Raqamli Transformatsiya Jarayonlarida Evolyutsion Va Innovatsion Yondashuvlarning O‘Zaro Bog‘Liqligi

Mirzanova N.M.*

1. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, “Raqamli iqtisodiyot va axborot xavfsizligi” kafedrasi katta o‘qituvchisi, PhD

Annotatsiya: Mazkur tezisda raqamli iqtisodiyot sharoitida raqamli transformatsiyaning evolyutsion va innovatsion rivojlanish xususiyatlari, ularning iqtisodiy mazmuni hamda o‘zaro bog‘liqligi nazariy jihatdan tadqiq etilgan. Raqamli transformatsiyaning ichki iqtisodiy ehtiyojlar va yangi texnologik imkoniyatlar ta’sirida shakllanish mexanizmlari tahlil qilingan. Evolyutsion va innovatsion yondashuvlarni uyg‘unlashtirish asosida iqtisodiy subyektlarning raqamli rivojlanish samaradorligini oshirish bo‘yicha ilmiy xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, evolyutsion rivojlanish, innovatsion rivojlanish, raqamli texnologiyalar, immanent yondashuv, transsendent yondashuv, iqtisodiy samaradorlik.

Citation: Mirzanova N. M. Raqamli Transformatsiya Jarayonlarida Evolyutsion Va Innovatsion Yondashuvlarning O‘Zaro Bog‘Liqligi. International Scientific and Practical Conference Samarkand Institute of Economics and Service 2026, 1(1), 473-475.

Received: 22th Aug 2026
Revised: 26th Sept 2026
Accepted: 28th Oct 2026
Published: 23th Nov 2026

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Jahon iqtisodiyotining zamonaviy rivojlanish bosqichida raqamli texnologiyalar iqtisodiy munosabatlarni takomillashtirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va yangi biznes modellarini shakllantirishning muhim omiliga aylanmoqda. Sun’iy intellekt, katta hajmdagi ma’lumotlar, bulutli texnologiyalar va raqamli platformalarning keng qo‘llanilishi iqtisodiy subyektlar faoliyatining tashkiliy hamda funksional tuzilmasini o‘zgartirmoqda.

Raqamli transformatsiya faqat texnologik modernizatsiya jarayoni emas, balki iqtisodiy munosabatlar, boshqaruv mexanizmlari va qiymat yaratish usullarining kompleks yangilanishini ifodalaydi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli transformatsiyaning rivojlanish qonuniyatlarini evolyutsion va innovatsion yondashuvlar asosida tadqiq etish muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi raqamli transformatsiyaning evolyutsion va innovatsion rivojlanish mexanizmlarini nazariy jihatdan asoslash hamda ularning iqtisodiy tizimdagi o‘zaro bog‘liqligini aniqlashdan iborat.

Ilmiy adabiyotlarda raqamli transformatsiya iqtisodiy faoliyatning texnologik, tashkiliy va institutsional jihatdan yangilanish jarayoni sifatida talqin qilinadi. Xususan, G. Vial (2019) raqamli transformatsiyani raqamli texnologiyalar ta’sirida tashkilotlarning qiymat yaratish mexanizmlari va tashkiliy tuzilmalarida yuzaga keladigan o‘zgarishlar bilan bog‘laydi. G.C. Kane va hammualliflar (2019) esa raqamli transformatsiya muvaffaqiyatida texnologik infratuzilma bilan bir qatorda boshqaruv madaniyati, inson kapitali va strategik moslashuvchanlik muhim ahamiyatga ega ekanligini ta’kidlaydilar.

Mazkur ilmiy qarashlarni umumlashtirish asosida raqamli transformatsiya rivojlanishini ikkita o‘zaro bog‘liq mexanizm orqali izohlash mumkin.

Birinchisi — evolyutsion rivojlanish mexanizmi. Ushbu mexanizm iqtisodiy tizimning ichki ehtiyojlari, mavjud resurslari va tashkiliy imkoniyatlariga asoslanadi. Korxonalarning xarajatlarni qisqartirish, mehnat unumdorligini oshirish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish hamda axborot almashinuvini tezlashtirishga intilishi raqamli texnologiyalarga bo'lgan talabni shakllantiradi.

Evolyutsion yondashuvda raqamli transformatsiya bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Bunda mavjud axborot tizimlarini modernizatsiya qilish, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, elektron hujjat aylanishini rivojlantirish va raqamli boshqaruv vositalarini joriy etish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchisi — innovatsion rivojlanish mexanizmi. Mazkur mexanizm yangi raqamli texnologiyalar ta'sirida ilgari mavjud bo'lmagan iqtisodiy imkoniyatlar, xizmatlar va biznes modellarining shakllanishi bilan tavsiflanadi. Jumladan, sun'iy intellekt, raqamli platformalar va katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish texnologiyalari iqtisodiy faoliyatning yangi shakllarini yuzaga keltiradi.

Innovatsion rivojlanish mavjud iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish bilangina cheklanmay, balki yangi qiymat yaratish mexanizmlarini shakllantirish va iqtisodiy munosabatlarning sifat jihatidan yangilanishiga xizmat qiladi.

Ushbu ikki mexanizm raqamli transformatsiyaning immanent va transsendent xususiyatlari bilan nazariy jihatdan bog'liqdir. Immanent yondashuv iqtisodiy tizimning ichki rivojlanish ehtiyojlariga asoslangan o'zgarishlarni tushuntirsa, transsendent yondashuv yangi texnologik imkoniyatlar hisobiga mavjud iqtisodiy tasavvurlar va faoliyat shakllari chegarasining kengayishini ifodalaydi.

Raqamli transformatsiyaning evolyutsion va innovatsion mexanizmlari o'rtasidagi farqlar quyidagi jadvalda umumlashtirilgan.

1-jadval. Raqamli transformatsiyaning rivojlanish mexanizmlarining qiyosiy tavsifi

Mezon	Evolyutsion yondashuv	Innovatsion yondashuv
Rivojlanish manbai	Ichki iqtisodiy ehtiyojlar	Yangi texnologik imkoniyatlar
Asosiy yo'nalish	Mavjud jarayonlarni takomillashtirish	Yangi faoliyat shakllarini yaratish
O'zgarish xususiyati	Bosqichma-bosqich rivojlanish	Sifat jihatidan yangilanish
Iqtisodiy natija	Xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish	Yangi mahsulotlar va biznes modellarini shakllantirish
Strategik maqsad	Barqarorlik va optimallashtirish	Innovatsion rivojlanish va raqobat ustunligi

Manba: muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Tahlil natijalari evolyutsion va innovatsion rivojlanish mexanizmlarini bir-biridan ajratilgan jarayonlar sifatida emas, balki o'zaro to'ldiruvchi iqtisodiy omillar sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Evolyutsion rivojlanish iqtisodiy subyektlarning raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish salohiyatini shakllantiradi. Innovatsion rivojlanish esa mazkur salohiyatdan foydalanish orqali yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yuzaga keltiradi. O'z navbatida, innovatsion yangilanish natijasida yaratilgan texnologiyalar keyingi bosqichdagi evolyutsion takomillashuvning asosiga aylanishi mumkin.

Shu sababli raqamli transformatsiya strategiyalarini ishlab chiqishda texnologik infratuzilmani rivojlantirish, inson kapitalini takomillashtirish, institutsional moslashuvchanlikni ta'minlash va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish yo'nalishlarini kompleks amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

Raqamli transformatsiya iqtisodiy tizimning ichki ehtiyojlari va yangi texnologik imkoniyatlar ta'sirida shakllanadigan ko'p qirrali rivojlanish jarayoni hisoblanadi. Uning

evolyutsion mexanizmi mavjud iqtisodiy faoliyatni takomillashtirish va resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishga yo‘naltirilgan bo‘lsa, innovatsion mexanizmi yangi iqtisodiy munosabatlar, mahsulotlar va biznes modellarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijasida raqamli transformatsiyaning evolyutsion va innovatsion mexanizmlarini o‘zaro uyg‘unlashtirishga asoslangan nazariy yondashuv ilgari surildi. Ushbu yondashuv raqamli transformatsiyani faqat texnologik modernizatsiya emas, balki iqtisodiy tizimning uzluksiz va sifat jihatidan yangilanish jarayoni sifatida tushuntirish imkonini beradi.

Taklif etilgan nazariy yondashuvdan iqtisodiy subyektlarning raqamli rivojlanish strategiyalarini shakllantirish, raqamli transformatsiya omillarini tasniflash va kelgusida uning iqtisodiy samaradorligini empirik baholashda foydalanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirzanova N. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INTEGRASIYALLASHGAN LOGISTIKA //Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari. – 2024. – T. 4. – №. 4. – C. 61-68.
2. Maratovna M. N. A Neural Network Model for Automated Logistics Provider Selection //Repository Antis Publisher. – 2024. – C. 694757.
3. Мирзанова Н.М. Raqamli iqtisodiyotda logistikaning o‘rni va ahamiyati // Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi. – 2023. – № 11/2. – B. 49–52.
4. Vial G. Understanding digital transformation: A review and a research agenda // The Journal of Strategic Information Systems. – 2019. – Vol. 28, Issue 2. – P. 118–144.
5. Kane G.C., Phillips A.N., Copulsky J., Andrus G. The Technology Fallacy: How People Are the Real Key to Digital Transformation. – MIT Press, 2019.
6. Teece D.J. Business models and dynamic capabilities // Long Range Planning. – 2018. – Vol. 51, Issue 1. – P. 40–49.
7. OECD. OECD Digital Economy Outlook 2024 (Volume 1): Embracing the Technology Frontier. – OECD Publishing, 2024.
8. UNCTAD. Digital Economy Report 2024: Shaping an Environmentally Sustainable and Inclusive Digital Future. – United Nations, 2024